

Een felle rukwind brak het raam open en hij zag ze staan aan den overkant daar, achter den stroom; voortdurend gingen bliksemschichten heen en weer tusschen hen en hem.

En nog bewoog zijn hand zich. Hij wilde opstaan, hen toeroepen maar zijn hand werd op het papier gedwongen. Hij greep het manuscript en wilde het werpen in het hoogvlammend vuur; dit doofde uit alsof hij er bakken water in had uitgestort en het manuscript was op dezelfde plaats op de tafel teruggekeerd. En nu voelde hij het: een twaalfarmige demon had hem bij den nek, dwong zijn ledematen tot zitten en zijn rechterhand tot schrijven. De overige vangarmen waren om zijn lendenen en zijn hersenen geslingerd om er den éénen zin uit te persen: 'en toen verdronken zij zich!'

Maar zijn linkerhand was nog vrij, en had hij al zijn tanden niet, al was hij tachtig jaren?

Hij greep het manuscript met de niet schrijvende hand, beet in den rand en trok....

De golf die aan den overkant het wanhopig paar bedreigde, sloeg om naar deze zijde, drong het huisje van Lo t'ún binnen en vulde de kamer schuimend en wentelend. Toen hij zich terug trok, lag de oude man dood neer onder zijn tafel en het manuscript lag in een hoek gespoeld....

De gelieven aan de overkant zagen op 't laatst van hun misdadig voor-nemen af, op den rand van den waanzin der zelfvernietiging voelde de vrouw dat zij een kind droeg, de jonge man, dat een edele geest zijn leven voor hun heil wilde geven.

Zij trokken weg naar het land achter de westelijke heuveln, de jonge man bekleedde later een hoog ambt; zij waren gelukkig met hun nakomelingen.

Eén huisaltaar was aan geen God of Voorouder gewijd; op 't uur voor de nachtrust brandde altijd daar een kleine lamp met zachten maar nooit verflauwend gloed.

M. H. Székely-Lulofs

DE GEVANGENE

(fragment)

Ergens, nog onder den horizontlijn, begon het daglicht te gloren. Het

duister van den nacht werd door een onzichtbare hand weggeschoven. Een vaag roode tint gleed in het grauw van den ochtendschemer. Een rood, dat dieper werd, warmer werd, heller werd, een groeiend schijnsel, omhoog rijkend uit de donkere afgronden rondom de aarde.

Een haast onmerkbare beweging beefde door de roerlooze nevels, die als witte doodsluiers om het oerbosch hingen. Heel langzaam, aarzelend haast, of een huivering hen doortrok, gingen zij zich vervormen; gingen zij zich keeren en wentelen, als konden zij van den warmen, broeienden bodem niet loskomen. Maar eindelijk dan toch, hieven zij zich, trokken op naar de wijd opengespreide, in elkaar grijpende kruinen, sidderende dauwdruppels achter zich latend, en dreven nog een wijle door de hooge toppen, hakend soms met witte flarden aan een uitstekenden tak. Dan stond het woud daar, stoomend in het snel en ál sterker groeiende daglicht, dat zich als een doorbrekende vloed over den horizont heenstortte, een bloedroode, heete golf van nieuwen zonneshijn, waarin die gansche wildernis ten vuurdoop onderging. Rood en goud hieven zich de boomenreuzen, omhoog rijkend uit die vuurzee naar den brandenden hemel, smachtend naar de loutering van dit eerste dagbegin . . .

En tegelijk brak uit het diep-donkere hart van het bosch een klokkend voortrollende klankenstroom los: een staccato van roepende apenstemmen, diepe en hoogere, elkaar overklinkend, in elkaar verglijdend, wèg-glijdend en weëromkeerend in eindeloos zich herhalende echo's.

Opeens was het land ontwaakt. Opeens riep daar het leven met een stem vol van duister, eeuwenoud geluid, een triestig klinkende weemoed, die als een huiveringwekkend geheimenis uit de schemerdiepten van het oerwoud opschreeuwde en schreeuwend daarin weer verging.

Dan stierf het roode zonlicht weg. Doofde uit. Werd goud, werd geel, werd wit als geblakerd metaal, in den strakken glansblauwen hemel, een onmetelijke koepel van azuur over het eeuwig groen van de eeuwenoude boomen. En de apen zwegen . . . Het was dag.

Het was dag. De zon rees. De hitte groeide. Woekerde op van alle kanten: uit den vochtigen, broeiwarmen bodem, uit de omstrengeling van verstikkende lianen, uit de omhelzing van de boomkruinen, uit de zonnestralen, die als lange gloeiende armen het land omvatten in versmorende liefkoozing. En in deze liefkoozing werd het alles stil, werd het ademloos, roerloos en aandachtig; stonden de boomen in overgegeven peinzing gansch bewegingloos in de beweginglooze lucht, die heeter werd, ál heeter en langzaam in deze hitte aanving te sidderen tusschen het zwijgende woud en den zwijgenden hemel . . .

Hoog, in de ruige woekering van een grooten boom, zat de reus-aap. Ze had haar machtige schouders wat opgetrokken, daartusschen dook de kop met het breede, lang uitgegroeide gezicht, waarin de oogen en de

platte neus onmatig klein waren tegenover de geweldige kaken en den reusachtigen mond. Haar ronde, bruine, wimperlooze oogjes spiedden knippend en rusteloos om zich heen. Haar lange, lange armen reikten af en toe met een langzame beweging naar een knop of een vrucht, die ze afrukte en verkauwde tusschen haar ontzettende, breede, gele tanden. Harde, grove haren begroeiden haar lichaam, maar lieten hier en daar de tanige, gerimpelde huid zien. Onder de zwaarte van haar bovenlichaam gingen haar heupen en beenen te niet. Als ze zoo zat, in elkaar gedoken, tusschen de schaduwen van al die blâren en ranken, leek ze een vergroeide, groteske reus; niet eens dát . . . leek ze niet anders dan een gruwzamen klomp schouwers met een wanstaltig hoofd, waarin nu en dan de gele tanden grijnslachten. Die grijnslach was een waarschuwing. Een stille, zwijgende dreiging tegen iets, dat haar felle oogjes in de stille woeking ontdekt hadden. Ze trok dan nog iets meer haar schouwers op, rekte haar onderkaak uit en spiedde roerloos, geluidloos wachtend, met vooruitgestoken hoofd. In de warrige haren van haar borst bewoog iets, klonk een klein geluidje. Ze antwoordde kort, knorrend bijna. Maar een onzeggbare tederheid was in dien eenen stompen klank. En het jong klemde zich nog inniger vast aan het zwartbruine haar, dat hier en daar rood verkleurd was, greep nog steviger met zijn knellende vingertjes in de plooiën van de dorre, lederachtige huid. Weer stootte de moeder dien korten klank uit. Het jong hief zijn kopje, zocht met zijn kleine, ronde oogjes, waarvan de leden nog rozig waren, den blik van zijn moeder. Zij boog nog verder haar hoofd, boog het wat schuin en keek lang en diep aandachtig naar dat kleine wezen, dat ze kort geleden haastig en angstig gebaard had en sinds dien met zoo'n matelooze toewijding aan haar groot, mismaakt lichaam droeg. Ernstig bleef ze kijken, in warme toegewijde opmerkzaamheid, verzonken in die aanbidding, omvat in die geheiligde koestering, die moederweelde is. En dat werd als een zoete, warme bron, waaraan het kleintje zijn lippen zette en zoog, rustig, gelukzalig zoog, tot het verzadigd was en met dichtvallende oogleden daar indommelde, zijn handjes vastgeklemd in de moederhuid. Zij bleef dan waken. Een van haar lange armen vouwde zich over haar borst. Haar schouwers en hoofd werden als een onneembare schans voor dat kleine teedere leventje, dat zij beschermen moest. Zoo dook zij weg tusschen de takken en de blâren, alleen héél even haar onderkaak strekkend als er een geluid was: als een blad naar beneden warrelde, als een afgeknaagde vrucht neerviel, als een tak kraakte. Maar als er een grooter geluid was: de schreeuw van een dier, geritsel, gesis van een slang, of het knersend wiekengeruisch van een neushoornvogel, dan trok ze haar bovenlip op en grijnsde, toonde haar ontzettende, donkergele tandenrij. Dikwijls ook boog ze haar hoofd, bezag in stomme extase het slapend jong, bezag dat

afschuwelijk leelijke, gerimpelde ouwe-mannetjes gezichtje, dat zoo vol vertrouwen en argeloos aan haar borst lag en een wijd gevoel van volwaanheid welde in haar op, omdat ze voor dit schepseltje elke seconde van haar bestaan moest offeren.

Dat er geen ander weten of willen meer was, dan voor zichzelf en dit kleine leventje te zorgen, had haar in de sublieme eenzaamheid van absolute concentratie gedreven. Zij werd vijandin voor al wat buiten deze isolatie leefde en al wat dáár leefde werd vijand voor haar. Ook de verdeeldheid, die in haar leven was geweest: het springen en klauteren door de boomen, het zoeken naar voedsel, het stoeien met kameraden, het vernielen en vernietigen van planten en dieren en eindelijk die korte, gloeiende strijd met het mannetje, dat eene moment van zoetst volbrengen... dat alles had opééns opgehouden te bestaan. Daar was opééns niet anders meer geweest dan dat eenig en zoo zeker geweten besef: moederschap!...

Een rust was toen in haar neergedaald. Ze werd aandachtig, stil, omzichtig. Ze ging gevaar ontwijken. Ze ging zichzelf sparen, beschermen, om dat leventje, dat binnen in haar begonnen was. Ze werd lui, doezelig en indolent. Maar ze werd ook opmerkzamer, bedachtzamer. Ze kroop weg in de dichtste schaduwen, dáár, waar het gemakkelijkste voedsel was. En daar wachtte ze. Ze ging in tot die woestijn, waarvan alleen zij de oase kende en in die uiterste eenzaamheid baarde zij het jong, angstig spiedend naar gevaar voor zijn leven, nog éér hij heelemaal ter wereld was, haar pijnen verbergend in domp gekreun om de aandacht van anderen niet op zich te vestigen...

Donker was die nacht om haar geweest. Donker en met duizend geluiden van vernietigd en herschapen worden. Ze had den krijtenden wellust der tijgers herkend, het monotoon kauwen van de olifanten, het lokkende, hooge roepen van het hert, dat zijn wijsje verlangt, den laatsten gil van den ouden, zieken aap, die geen kracht meer heeft zich aan een tak te klemmen en naar beneden stort, om te sterven aan zijn afschuwelijk noodlot: weggevreten te worden door de millioenen mieren, die op hem afstormen, zoodra hij op den weeken, warmen, schimmelenden bodem ligt; ze had het steunen en kermen gehoord van het wilde varken, neergeslagen door een tijger, het klagelijk piepen van een jonge rat, die door een uil verslonden wordt... En tusschen dat alles had ze rillend en verschrikt geluisterd naar het gekreun, dat uit haar eigen gemarteld lijf opklaagde... Tot ook dát opééns ophield. Tot een stil en weelderig geluk haar overvloeide, over alles heenvloeide en alle andere besef doodde. Tot zij in haar groote, harige handen dat natte, onbegrijpelijk weke lijfje had gevoeld en opeens met zuiver instinct geweten had, hoe zij dat moest schoonlikken en koesteren en voeden.

Met het eerste bloedroode zonlicht was dit nieuwe leven begonnen en sinds dien was er niets anders meer. Ze wist niet meer of de krijtende krenten, het paren der tijgers was. Ze wist niet of dat stage kauwen het vreten was van de olifanten. Ze herkende nóch het roepen van het hert, nóch den doodscreet van den aap, nóch den laatsten, bitteren strijd van het wilde zwijn, nóch zelfs het erbarmelijk piepen van den rat. Ze wist maar één geluid: gevaar! Ze kende maar één vijand: den ándere! Ze beseftte maar één doel: zichzelf óm het kind! En hierin was alle geluk, alle eenheid, alle volmaking. . .

Om haar heen stond het oerwoud. Over haar heen stond de eindelooze hemelkoepel. De tijd nam haar in zich op. En zoo leefde ze voort in de ononderbroken regelmaat van dag en nacht, van licht en duisternis en wist van niets anders meer dan van voeden en beschermen.

Toen kwam de verandering. . .

Vreemde klanken werden door de echo's nageroepen. Vreemde stemmen, vreemde stappen, die door de stilte van het oerbosch gingen. En in die stilte groeide een nieuwe, vreemde vrees. Het woud weerde zich. Het wond zijn lianen en woekerplanten tot een stevig harnas. Het keerde zijn dorens naar buiten. Het spreidde zijn donkerste schaduwen ten toon. Het dreigde met zijn duizend geluiden en stemmen. En ook de dieren. . . ze werden opeens één tegen dat vreemde, dat instinctief geweten werd als een vijand. In hun altijd speurend opletten was een nieuwe aandacht gekomen. Verschrikt hieven zij den kop, luisterden met hijgende flanken, met trillende ooren en onrustige oogen, inelkaar gedoken, klaar tot vlucht of verweer.

Boven in haar boom luisterde ook de aap. Ze sperde de wijde vleugels van haar platten breeden neus, tuurde zwigend, met vooruitgestoken hoofd en kleine, knippende oogen door het dicht gebladerte. Ze trok haar schouders omhoog, drukte haar eene groote hand op het kleine lijfje aan haar borst. Het kleintje maakte een klagend geluidje. Knorrig gromde de moeder. Maar er was angst in haar stem en waarschuwing en het jong kroop dieper weg tusschen de lange, stijve haren, klemde zich vast, drukte zich tegen de breede, beschermende moederborst. Met haar anderen langen arm boog ze de takken wat opzij, keek neer in den afgrond onder haar. Daar gingen de nieuwe, nooit geziene wezens. . . Ze schreeuwden en sloegen tegen de stammen der boomen. Dreunend galden de bijlslagen door het bosch, honderd maal weerkaatst. Toen stortte de eerste boom om. Donderend geweld daverde tot in het hart van het woud. Takken scheurden van hun kroon. Kleinere stammen werden ontworteld. Klimplanten werden uiteen gereten. Na dat ontzettend geweld was er een moment stilte. Een bevende, trillende, ademlooze stilte. . .

waarin de hartklop van de natuur een paar seconden ophield. Het was of het bosch terugweek, of de aarde te zamen kromp, of de hemel sidderde. . . opééns voor dat woest vernietigen van menschenhanden. De dieren doken in mekaar. Drukten zich in de schaduwen. Slopen weg. Glipten door de dichte woekering. Ook de aap hief zich. Langzaam ging zij overeind staan op haar tak. Een gedrongen reuzengestalte, die met haar dreigende breede schouders en haar grillig lange armen, een schrikwekkende, over-geproportioneerde droomschim leek in die hooge, vlekkelijke schaduwsels van het oerbosch. Ze boog haar hoofd omlaag, trok haar bovenlip op en grijnsde haar verschrikkelijken, gelen grijnslach. Toen dook haar hoofd weg tusschen haar schouders en ze stiet een dof, grommend gebrom tusschen haar tanden door. Het kleintje verborg zijn gezichtje, drukte zijn platten neus nog platter tegen de harde huid van zijn moeder en tusschen de rossig verkleurde borstharen losten zich alle vormen van zijn nog rossig lijfje volkomen op.

Langzaam, met logge bewegingen, begon de aap zich te verplaatsen. Ze heesch zich op aan de dikke, sterke takken, ging over die takken een eind op handen en voeten, haar hoofd, speurend vooruitgestoken. Soms gleed ze behoedzaam langs een stam neer, tot ze steviger steun vond voor haar groot gewicht. Soms, voorzichtiger nòg, schoof ze half zittend voort. Ze overwoog elken stap. Ze beluisterde elk geluid. Haar onrustige oogen zagen elke lichtvlek, elk schaduwdeeltje. Dan gaf ze een kort, onderdrukt geluid. Het kleintje antwoordde. En ze sprong. Ze sprong met één reusachtigen zwaai van haar boom over op een anderen. Een doffe plomp was in de boomkruinen. Sterk geritsel van blâren, of een plotse-linge wind ze schudde. Daarna stilte. Tezaam gedoken wachtte ze. . . Maar daar kwam weer de vijand, langzamer haar volgend, haar opjagend met geschreeuw en bijlslagen. En weer ging ze over een langen tak, omzichtig, tastend, wegend elken stap, elk zintuig tot uiterste werking opgevoerd. Telkens waarschuwde ze het jong, dat even antwoordde met zijn klagende, kleine stem. En dan sprong ze. En weer was er die korte, doffe plomp. En weer dat gedruisch in de kruinen. En weer de stilte. Wachtend. Gespannen. Higgend. De stilte vol nadering van den dood. . . En wéér de stemmen. . . Nog altijd de jacht. Nog altijd ge-vaar. . .

Nu ging ze zwijgend, maar met hoog opgetrokken bovenlip, het voorhoofd laag neerkomend boven de oogen. En ook het jong zweeg. Alleen zijn handjes knepen als kleine schroeven in het moedervleesch. Nog eenmaal sprong ze. Ze keek om zich heen. Het was de laatste boom. Rondom waren de boomen gekapt. Achter haar kwamen haar vervolgers. Ze klom naar den bovensten, hoogsten tak. Langzaam, met groote, traagplompe bewegingen. Daar dook ze in mekaar, grommend, luider nu,

dat het omlaag grolde langs den stam. Bij elken bijslag gromde ze. . . De echo's riepen deze geluiden na, mengden ze dooreen tot het huiveringwekkend rhythme van een noodlots-prelude.

Toen zwaaide de boom. . .

Ze greep zich vast in zijn takken. Greep ook het kind aan haar borst. Wist een oogenblik niets meer, dan den suizenden, krakenden val omlaag. . . Wist niets meer, dan alleen, dat ze haar lijf krommen moest om het jong heen, behoedend, beschermend, alle letsel voor hem opvangend. . . En dan de pijn. . .

Duizendvoudige, brandende, stekende, bonkende pijn over haar heele lichaam, in haar hoofd, dat dreunend neersloeg op den grond. Ze brulde. Brulde, dat de lucht er van sidderde. Ze boog haar hoofd achterover, grijnsde met al haar tanden en kiezen. Ze verwerde zich dol en woedend tegen het net, dat over haar heen werd aangehaald. Geschreeuw. Getier. Stompen en slagen. Het jong schreide zachtjes. En weer brulde ze, greep met laatste krachtingspanning het net, wilde het kapotrukken, kapotbijten. Ze liet alle voorzichtigheid varen. Het was het laatste, radelooze, onoverwogen, wanhopige verweer. Ze rolde zich over den grond, tot ze niet meer kon. Gebroken ribben staken hun scherpe punten binnen in haar lijf. Schuim en bloed kwam op haar mond. Bloed liep warm en kleverig tusschen de stijve, harde haren. . .

Het werd donker om haar heen. Nog eenmaal tastte ze naar het jong. Voelde zijn bevend lijfje. . . Nog eenmaal kreunde ze. Toen werd alles stil. . .

Even kwam ze tot bewustzijn als ze haar óverlaadden in een groot hok met ijzeren tralies Haar oogen vielen open en weer dicht. Ze zocht. . . Maar iets weeks en warms bewoog aan haar borst. Met een zucht liet ze zich terugglijden in die duisternis van niets meer weten.

In den nacht werd ze wakker. Bij elke beweging sneed de pijn door haar heen. Ze bleef liggen, waar ze lag, in een hoek van de kooi. Door haar gekreun klonk soms een ander gegrom. Dan antwoordde het jong en eenmaal, met groote moeite bewoog ze haar eene hand en legde die op het kleintje, dat dan haar borst zocht en zoog. . . zich gulzig volzoog en verzadigd insliep.

Ze lag den heelen nacht wakker, zonder zich te verroeren. Een diep instinct zei haar, dat ze dit af moest wachten, geduldig af moest wachten. Het bloed kookte in haar aderen, joeg kolkend door haar heen. Ze had dorst. Brandend lag haar tong in haar mond. Maar ze bewoog niet. Er was immers alleen maar dat ééne doel: zichzelf bewaren om het kind. . . Om het kind, dat ze dien duisteren, verschrikkelijken nacht uit de duistere smarten van haar eigen lijf gebaard had. . .

Ze zag het oplichten van den nacht. Ze zag het gescheiden worden van